

ואמר רבב"ח זימנא חדא אזלינן בספינתא, וחזינן ההיא ציפרא דקאים עד קרסוליה במיא וכו'. אחר שהראה גדולת חכמת הקבלה בלימוד. בא שוב לומר להיות נמנע מקבלה מעשיות, כמו שאמרו חז"ל בקידושין דף ע"א ת"ר בראשונה שם בן י"ב אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם, משרבו הפריצים, פירש"י המשתמשים בו. היו מוסרין אותו לצנועין שבכהונה

וחזינן להסוא ליפרא כו'. גרסינן: אמרינן ליכא מיא. היינו סבורין שאינו עמוקים הואיל ולא קאי במיא אלא עד קרסוליה: **מ. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, וַיִּמְנָא חֲדָא תְּוָה אַזְלִינָן בְּסַפִּינְתָא, וְחֻזִּינָן תְּהִיא צִיפְרָא דְקָאִים עַד קַרְצוּלִיָּה בְּמִיא, וְרִישֵׁיהּ בְּרַקִּיעַ, וְאִמְרִינָן לִיכָא מִיא, וְכִעֵינָן** וכו', ועוד שם אמר ר' יהודה אמר רב שם בן מ"ב אותיות אין מוסרין אותו אלא למי שצנוע ועניו ועומד בחצי ימיו, ואינו כועס ואינו משתכר ואינו מעמיד על מידותיו.

וכל היודעו וזההיר בו והמשמרו בטהרה, אהוב למעלה ונחמד למטה. ואימתו מוטלת על הבריות, ונוחל שתי עולמות. ורואים אנחנו שטוב לבוא להידיעה הזאת, וכן נאמר בתהילים צ"א י"ד כי בי חשק ואפלטתו אשגבתו כי ידע שמי יקראני ואענהו וגו':

לבנימין אמר

וזוכה לשאוב מימי ישועה היא מי החכמה, אז מתדבק החלק בכלל וישוב החלק בכל ויפעל בכל: ואמר: **וַשְׂדָּא פִּרְשָׁא גִירָא וכו'.** פרשא, הוא הרוכב, והוא מזל שבתו, שהוא רוכב על כל שאר שמזלות הששה כדוריים, אשר הוא מזל רע מאד, ואמר: שאפילו כי משלח מזל הרע הזה חיצו מות בעולם, קדמא לי איהו. שהאי גברא דמיחם

רפדוני בתפוחים

ויש להקשות איך טעה בטעות גדול כזה, מאחר שראה שראש העוף הוא בשמים, אם כן בודאי גם הקרסולים הן גדולים, וראיה מקרסולי דעוג שהיו שלשים אמות, כדאיתא בברכות (דף נד. ב) משה כמה הוא עשר אמין שקל נרגא בת עשר אמין הושור עשר עמין

קומקמי דמיא ומדבק עצמו בהשם לא ירא רע, והוא קודם לו במעלה, וכמאמר מרן דוד הע"ה, אמר (תהלים צא, א): 'יושב בستر עליון בצל שדי יתלונן אומר לד' מחסי ומצודתי אלקי אבטח בו כי הוא יצילך מפח יקוש וכו', עכ"ל הפסוק: הכוונה: שמי שידע בסתרי עליון והוא מיושב בסתרי הבורא יתברך ויתעלה אשר הוא עליון על כולם וידבק עצמו במושכליות, זה הגבר אשר דרכו נסתרה, יתלונן בצל המשדר מערכות והוא שכל עשירי קדש לד', והוא המשדר מערכות, דהיינו הבורא יתברך ישלח מלאכו לפניך ויאמר להבורא כי הוא בומח שיצילו מרעת הזמן והוראת המערכה. ואמר עוד: שאל תאמר ותחשוב כדעתך שחם ושלום שהאדם גברא על צד הנקמה לרוב מציאות הרע כנוכר, לזה אמר: **האי גילדנא דימא היא וכו',** שהוא קמן מוז, אך רוב וריכויו יבא ע"י האדם עצמו וכנוכר, והבן זה:

הכוונה: שהוא ראה לאדם שנברא בחומר ובשכל והוא צריך אל הנהגת המדיניות, אמנם במעט, לא בהרבה, וזו מה שקאי עד קרסולא, שהוא חלק מעט ממנו, וגם שם הרבה מהחומר דקאי במיא בתאוות עולם הזה, ורישא ועיקרא הוא השכל הוא המתעסק ברקיעא. ואמר: שגמר בדעתו

אגדת סופרים

יטב"א מעשה ציפרתא דקרסוליה במיא. ברור הוא שהוא על ישראל, דאף על גב דאיכא שיעבוד גליות עוסקים בתורה, ופעמים שרוצים לשמוח אל גיל בעמים ונזוקים, ועיין במ"ש ההוא זיו שדי היא:

ואמנם אין בכל זה לקבלה מעשיות מבוא, רק כפשוטו בידיעה, רק שביארו לנו רבוותא בהרבה ספרי קבלה ולרוב בעץ חיים ובפרדס ושערי האורה. אבל להיות עוסק במעשה בקבלה מעשיות ודאי לא. אם לא לאותן אשר הגיעו ידיעה על ידי גילוי אליהו או זולת זה ממופתים ברורים, שכן הוא רצון ה' ברוך הוא שיעסקו, שבאו בשביל זה לעולם, ונשמטן

מסוגל לזה, ומזה היו התנאים והאמוראים ואחרי זה בדורות שעסקו בכך, אבל זולת זה לא לבד שיתרחק ממעשה, לעניות דעתי גם בדרישת הידיעה איך נעשה אין לכנס, כי קשה המעצר בעת הצורך מלחפש היתר. ויש הכרח ממני

ליחות לאקורי נפשין, ונפק בת קלא ואמר לן לא תיחותו הכא, דנפלה ליה חציצא לבר נגרא הא שבע שניין ולא קא מטיא אארעא, ולא משום דנפשי מיא אלא משום דרדפי מיא. אמר רב אשי, תהוא זי שדי הוא, דכתיב וזי שדי עמדי: חציצא. גרן או מעלד: לבר נגרא. חרש עניס: ולא משום דעמיקי מיא. מהלך שבע שנים לא הגיע החציצא לקרקע. אלא משום דרדפי מיא ממון חריפות הנהר לא היה נללל עדיין ולא מחמת העומק נללד: עמדי. ראשו מגיע לקרקע:

לכתוב כאן בקיצור, שבל יאמר מי הלא נשמע כמה מעשיות אשר נעשים על ירך בעזרת השם יתברך, להציל מצרות רבות, אין זאת רק ע"י קבלה מעשיות. וכאשר הגעתי אגרת ממרחק מחכם גדול בכתבו עבור סיבה גדולה אחת, בהיות שאני בקי בקבלה מעשיות ארחם לעשות בזה, שנתיימש מכל הרופאים. בקראי זאת חרדה נפלה עלי להיות חשוד בכך. החכם חשב

לבנימין אמר

שארן כאן סכנה לנשות אחר החומר ויכול האדם להתנהג בהנהגת המדיניות. ובעי לאנחות: לירד ממדרגתו במה שהיה מקודם מדבק במושכלות, ובעי להתענג בתענוגי ותפנוקי הזמן. ונפק בת קלא וכו': כבר ידעת ענין בת קול, ואמר: שלא ירדו לתאות החומר ולנשות אחריו אפילו במעט מהמותר מהכרחי. ודימה החומר והגוף לגרון, כי לא יתפאר הגרון על החוצב בו, שאף שהגרון הוא

רפדוני בתפוחים

ומחייה בקרסוליה וקטליה, ועוד קשה אם הדבר כפשוטו, יש להקשות למה הזהיר כאן יותר מכל מקום סכנה, שלא בא בת קול להזהר מסכנה. ועוד קשה הוי ליה למימר הבת קול בקיצור דמים עמוקים כאן ולא להרבות בדברים דנפל נגרא וכו'. ועוד קשה מאי אמר רב אשי האי זי שדי הוא מה לי אם הוא זי או דבר אחר, בודאי הקושיא הראשונה יש ליישב בטוב טעם ודעת בשכל טוב, דתוספות הקשו במסכת

חגיגה (דף יב, א ד"ה אידי) גבי מזרח ומערב רחוק טפי יעוין שם ובסוף דאי לא תימא הכי. אדם היכי קם, כיון דכתיב מקצה השמים ועד קצה השמים. אם כן גם כאן היה דיוקא של

אגדת סופרים

עוללות אפרים אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינן בכפינה וחוינן ההוא ציפרא דקאים עד קרזוליה במיא כו': יאמר שדרך החידה על הרוצה להכניס ראשו בחכמות עמוקות ממנו כמעשה מרכבה, ועל דרך אמרו רז"ל (חגיגה יג.) במופלא ממך אל תדרוש כו', ורבה ראה אדם אחד שברום לבבו חשב כי נקל לו לעבור מי העיון העמוק, כד"א (משלי כ, ה) 'מים עמוקים עצה בלב איש וגו'', וזה לפי שרישיה ברקיעא, ר"ל שחשב שראשו לבמתי עב יגיע, על כן נדמה לו כי מי העיון אינן עמוקים אליו ואינן מגיעין כי אם עד קרסוליה. ואמרינן ליכא מיא, ר"ל אין מי העיון במקום זה עמוקים. ניהות לאקורי נפשין, ר"ל לחקור אחר הענינים הנפלאים.

פלא הרוחב הבטן כמו כברה מלאה בגובה וברוחב. והנער לא היה יכול לדבר מאומה, ורק רחש על הקרקע על רגליו וידיו כבעל חי. וקולו פעמים בנביחה ככלב ופעמים כעגל. ואם לספר כל מעשיו יהי אורך גדול. למקומו באו מסמוכים דשם וגם כל העוברים דרך העיר בשמעם עניניו לביתו לראות הנפלאות. ואני ידעתי שאין לי מאומה במה לרפאותו. בכל זאת חשבתי הלא ד' ברוך הוא שולחו כפי שפיטתי. וצויתי להושיבו לפני על כסא. ואני אחזתי בידו ולקחתי ספר תהילים ובמקום שנפל אמרתי והבאתי לכל תיבה כוונה לענין שלפני, וכוונתי היטב בשורש האותיות ובמיוחד בהזכרת השם הקדש, ועשיתי כן ב' פעמים ביום ולא היה מבוא. וכן עשיתי כמה ימי חול. ואולם יום אחד באתי מפדיון הבן. ואמרתי בלבי היום יופדה גם זה מצרותיו. וצויתי להביאו. וכאשר ראו רבים שמביאין את

לבנימין אמר

העושה הכל, מכל מקום העיקר הוא האיש החוצב בו. כך החומר לא יוכל להתפאר על השכל, אף שהחומר עושה את הכל, מכל מקום עיקרא דהאי מלתא הוא השכל והוא המנהיג הגוף וכל כחותיו ועניניו.

ולזה כיון המשורר ע"ה: אמר: 'ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל' (קהלת ג, ט): הביאור: כי כבר ידעת כי יש הפרש גדול בין 'אין' המוחלט ובין 'אין' סתם, כי ה'אין' המוחלט הוא האפס הגמור אשר אין שום דבר בכאן ואפילו מה שמושג בשכל, אמנם ה'אין' סתם כבר יקרא על

חכמים בלומדים חכמת הקבלה, אף שיש ביניהם אנשים שלא פתחו עיניהם בנגלה, כי נשמותן צריכין תיקון בקבלה, ואז אין שום חשק בנגלה. ויש מהן אשר אין שום חשק בנסתר, כי נשמותן אינם זוכים לנסתר, והכל תלוי במזל נשמתו. כאשר מצינו במעשיות האר"י ז"ל כמה

אגדת סופרים

נפקא בת קול ואמר לא תיחות להכא דנפלת ליה חציצא לבר נגרא כו, על דרך אמרו רז"ל (עבודה זרה נ:): לית נגר ובר נגר דיפרקיניה. ור"ל שבעיון זה טרח חכם אחד זה כמה שנים ולא ירד לעומקו, וזה הוא שאמר ולא מטי לארעא, ולא תימה דנפישו מיא, ר"ל שלכך הוא מן הנמנע לחקור אחר הדברים הנעלמים לפי שהענינים ההם רבים המה ואין שכלו של אדם יכול

עלי זאת לגדולה ולזכות, וכפי מכתבו אשר בעוונותינו הרבים בדורינו השאיר ד' ב"ה לנו עוד החסד הזה. אבל יודע אני שאין לעסוק בכך. והשבתי לו האמת שטעות הוא. איני יודע כלל מזה ואין רצוני בכך. ולכן אמינא גם כאן בקיצור. קודם כל אודיע כי בכל התאמצות דחיתי מעלי כל הבא. אבל ראיתי סיבות נפלאות שכן היה רצון ה' באשר שגדולי גאוני ישראל הסיעו הנדכאים עלי, ומה היה לי לעשות אם באו אב ואם ואחד מקרוביהם והביאו לי בנם ובוכים וצועקים לרחם.

ישבתי ללמוד עם הבחורים בבית המדרש והובא נער מן י"א שנה בכתף אביו. וצעק לרחם על זה. ואמרתי תניח אותו מכתפך והיה כגל עצמות נפל לארץ כאילו היו נשברו רגליו וצלעותיו. ואחר שהובא לביתי צרפתי לי ב' דיני העיר, והראה האב את בטן הנער והיה

רפדוני בתפוחים

רבה בר בר חנה כך, דהאי מים אינם עמוקים כל כך, דמדראינן הראש בשמים, ואי סלקא דעתך דגם הקרסולים גדולים מאד, אם כן האי עופא אם היה הולך מים ליבשה, איך היה יכול להלך, ואין שום סברא דיעמוד לעולם בים, דעופות נבראו בארץ כמבואר בפוסקים לכן היה בדעתו שאין שום מים הכא. וכאשר גם באמת תרצו לו, **לאו משום דנפישו מיא אלא משום דרדיפו המים ולא עמוקים ודו"ק.** אכן שאר הקושיות אינן מתורצות.

ונראה לי לתרץ, דהראה לנו דברי מוסר להוכיח ללץ אשר יליץ, שלא לזלזל בתלמידי

כשהלך עם אביו אחוזו יד דרך הרחוב אשר כחצי שנה לא היה זאת. והנה גם מקודם היו זמנים אשר היה מדבר ואמר שיש בו ד' מכשפות ושמדברות עמו וידע שמוותיהן. וגם לפעמים דיבר עמהן שיעלו מבטנו ועלו לצווארו עד שחשבו שימות. כל כך נעשה צווארו רחב, ופעמים אמר שילכו לגבו, והיה כן ונעשה הגב כחבית. והיה יותר פלא שאחר שבאו אבותיו עמו לביתם שוב חזר לראשונות, ורק זאת היה שהדיבור וההילוך לא נחסר לו, ואולם שאר הצרות הם בו. וסיפר שמכשפה אחת אומרת לו שפחדה מהרב, והוצרכה לציית לו, אבל לא יצאה רק נחבאת ברגל אחת, והיה כן כי היה רגל אחד נפוח הרבה. ושוב הוחזר אלי ועשיתי רק תפילה בעודו לפני, ותהילה לקל נתבטל

הנער באו לראות מה יהי. ובאמרי רק פסוקי תהלים בחשאי כמו שעשיתי בכל עת. והיה זאת האמירה בכונה גדולה. פתאום הוציא הנער קול אשר נבהלו כולם והראה באצבע למקום אחד. ואמרתי מהר לפתוח החלון וכן היה. ודיבר הנער ואמר יצאה אחת מן המכשפות ממני. ופתחתי לראות בבטנו. כי אמר עוד שלשה מכשפות יש בו. ומצינו כולנו שהיו שם שנתרוקן הבטן בצד שמאלי כאילו החלק הרביעי נתרוקן. ואמרתי כיון שיש עת רצון אתפלל עוד. וכאשר אמרתי שוב בערך ד' מינוטין שוב צעק בקול אשר בכל השכונה ברחוב ההוא נבהלו. והחלון היה פתוח. ושוב אמר הנה יצאו כולם. וכן היה שנראה שוב והיה בטנו צמוק. ומיד הלך כאילו לא היה לו כלום. ויש לשער עד כמה היה הפלא

רפדוני בתפוחים

מעשיות על זה. ויש מהן שצריכין לסגף נפשן בתשובה ובתענית עד שנזדכך נפשו ויהיה לו כח לעשות חיל לעמוד בהיכל המלך. ומבואר בזהר בכמה דוכתי וגם בפסוק כי יקרה קץ צפור דדריש על התלמיד חכם.

ובזה מיושב הדבר על מכונו. **ההיא צפרתא**, רצונו לומר האי תלמיד חכם **דקאי עד קרסוליה במיא**, רצונו לומר שלא היה בו רק מעט תורה, כי מים נקרא תורה, כדדרשינן הוי

כל צמא לכו למים, כי בתורה הנגלה היה עומד עד קרסוליה, אכן ראשו היה בשמים, רצונו לומר שהיה בו תורה אמת בפיהו בנסתר שהוא בשמים, שהיה יודע מה שיש במרכבה של מעלה, וזהו ראשו ברקיע. **ואמרנו לית הכא מיא**, רצונו לומר מאחר שראינו שאינו יודע בנגלה, אין זה דבר חידוש וגדול, וכל אדם יכול לעשות כך, ומה לי ליגע נפשי בקושיות ובפירוקים

לבנימין אמר

האפס הגמור והמוחלט, וגם יקרא על האפס העובר, לא האמיתי, והוא מה שאינו מושג בחושים, כמו גלגל התשיעי, והשכל הנברל, והחומר ההיולי. והנה שכל האדם יקרא גם כן 'אין' סתם, כי אינו מושג בחוש, ולכן אמר: 'ומותר האדם מן הבהמה', (או שקרא לחומר 'בהמה', או שכיון באמת אל בהמות השדה וחיות יער) הוא ה'אין', דהיינו השכל, 'כי הכל הבל', דהיינו כל עניני החומר וכוחות התאות והגופניות

אגדת סופרים

להיות שלם בכלום, הא ענין אחד יכול לחקור ולבא עד תכונתו. **אלא דרדפי מיא**, פירוש מתוך חריפות הנהר כו', ור"ל שמתוך עומק המושג אפילו דבר אחד הוא קשי ההשגה, לפיכך אין לך עסק בנסתרות.

אמר רב אשי ההוא זיו שדי הוא כו', ר"ל החקירה הנמנעת שהזכיר היא זיו שדי, ר"ל מהות השם יתברך מצד עצמו, לחקור במהות מלכות שדי או להזיזו ממקומו לעשותו מוגבל במקום מה, זה הוא שאמר וזיו שדי עמדי, דבר זה לא נגלה לשום בריה בלתי לה' לבדו, הוא יתברך ידע מהות עצמו ואין זולתו, והוא יתברך יודע ענין ההעתק ממקום למקום הנמצאים בכתובים מיוחסים אליו יתברך, והיינו זיו שדי, וק"ל:

בלי ראותו וידיעתו כלל בספר נכרי, מיד צחק ונהנה. האישי המחזיק הוא היה גברן, והחזיק ידיו ואחזו פיו שלא ירוק. ועשה באצבע שתי וערב וגם בעיניו, והיו פלאים הרבה שהתחזק עד שנעקר מידי המחזיקים, ודלג בחדרי כאחד מן המדלגים, והגיע דילוגו עד הקורה. וכל זה עשה כששמע ממני דברי ה'. ובזה השבעתי הטומאה בקדושת ספר תורה שהיה קרוב אלי בארון הקדש, שיצא בזו הרגע ממנו. ואין זה ככל השבעת מלאכים וכהנה. דזה פשיטא דאסור להשביע מלאך שיבא ויוציא הטומאה. או גם לזכור מלאכים בשמותיהם ודאי אסור. רק זה אין מניעה לאמור אני משביעך בקדושה שבספר תורה. והיתר גמור הוא. ואז פער פיו בחשבי שעתה תצא הטומאה ורוצה להקיא. אבל לא היה רק. בבואו לבית דירתי היה גחן מהדלת עד שבא לבנין הכירה ושם הקיא. ובשמוע אמו קול זה שהקיא מיהרה אליו, והתחיל מיד לדבר. ואמר אמי היכן אני ולא ידע מאומה מה היה עמו. ומיד הובא בכתף אלי. וכשבא למזוזה אמרו לו שישק. מיד נשק ג' פעמים. ומאז נשאר בריא לגמרי. רק מגודל חלישת איבריו לא היה יכול לילך עד אחת לאחת שנתחזק לגמרי.

לגמרי. והיה כזה עוד בכמה אשר יש לכתוב כמעט ספר מכל הענינים, והכל היה בעל כרחי שהפילו עלי בכח. ורק על ידי תפלות ובקשות, ולפעמים גם סגולות השיחות הנהוגים, לעשן החולה, ובימי הקיץ להטבילו בנהר, דכל מה שאפשר לתלות מה בטבע עדיף. וגם בהזכרה בשמונה עשרה איזה ימים. כמה פעמים הייתי חושב, מי יתן שיעמדו כאן האפיקורסים והחדשים שאומרים שאין דבר חוץ מטבע. **היה** נער בן י"ד שנה שנתאלם מלהוציא שום קול. וגם לא אכל ח' שבועות ולא שתה. רק מה שניתן לו מאכל מצץ וזרק. ושתיה פלט. החיים אצל זה היה נפלא, ולילך לא היה יכול, רק לישב ולילך על ארבע, ותמיד היו עשיותיו לעשות שתי וערב והדר, כמו סנדלר כתובח במרצע ומושך החוטין בשתי ידיו. וכשראה מזוזה רקק עליה, וכן ספר. והובא לפני והיה דרכי לפתוח ספרים, כגון ספר הזוהר ורזיאל או שהנחתי אותם על השולחן לרבו קדושה, ואצלו לא היה אפשר, כי רקק עליהם בכעס וחרק בשיניו עד שנשמע החריקה. והיה פלא שמאחורי ראשו אם נגעו בשערו בספר מיד חרק בשיניו, ובכח נתק עצמו מהמחזיק אותו. וכשהתחלפו

לבנימין אמר

הם הכל הכל הכלים ואין בהם מועיל וממש כי לא יועילו:

או שכך היה אומר: ש'מותר האדם' מן החומר הקרוי 'בהמה', דהיינו מה שיש לו להאדם יותר מן החומר: הוא ה'אין' הגמור והמחולף, 'כי הכל הכל':

או יאמר שכך היתה כוונתו: ש'ותרת' הכבוד שיש לו לאדם ממש, הוא ה'אין', שהבהמה הוא האין ותשוב העפר אל הארץ, ושכל אין כאן, ואם

רפדוני בתפוחים

בעמקת נגלה ובעינין לאוקירי נפשי, רצונו לומר להשיב נפשי בנסתר, כי בנגלה צריך להזיע בזיעת אפו, ובקבלה אין שום עמקת, וזהו לאוקירי נפש במים קרים בלי שום עמל וזיע. ובת קול השיבה לא תחותי להכא, רצונו לומר לא כמו שאתם סוברים דהוה נפל חצינא לבר נגרא ולא נחית אארעא שב שנים. רצונו לומר דיש כמה לומדים הלומדים בנגלה ורצים להבין הנסתר ואין בידם להוציא שום דבר להבין ולהשכיל בנסתר, לכן אמר נגרא, כי

תלמידי חכמים נקראים בונים, שעוסקים בבנין של עולם. ולא משום דעומקא מיא, רצונו לומר לאו הפשט הוא שהוא עמוק, רק אלא דרדיפי מיא, דהיינו כי בקל יוכל לקצץ בנטיעות, וצריך אדם לטהר עצמו, כי לאו כל אדם זוכה לכך, דצריך דוקא נשמה טהורה וסגופים דאם לא כן אין אדם זוכה בה ודו"ק.

ישראל אשר לא יודעים הרבה בחכמת הקבלה החקיריות, ורק למדו מעשיות אשר ידוע שאין צריכין לזה ידיעות רבות, רק קבלת איש מפי איש לעשות צורה פלוני. וכענין שהובא בתשובת הרשב"א. או במעשה פלוני ובדיבור בזמן ובאופן פלוני. וכמו שלפנינו חריפים גדולים ובקיאים שמחדשין חידושי תורה ואינן בעלי הוראה, ויש שוב אנשים שיודעים רק מעט בגפ"ת ובקיאין בהוראה ע"י קיצורי דינים. או גם בשולחן ערוך. ואלו הבעלי מעשה היו מכובדים לפני ההמון יותר מגדולי בעלי קבלה. ולא רצה רבב"ח לאמור בפני כל שלא יעשו כמוהם, שיהי נראה כמקיל בכבודם. לכן אמר בלשון חכמה לחביריו ותלמידיו.

אמר דהוה אזיל בכפינתא שהיה בין בני הישיבה בעדה גדולה. וחזינן **הדיא ציפרא דקאים עד קרסוליה במיא ורישא בשמיא**. איש שלא ידע בחכמה נסתרה הנמשל למים, כמו שכתוב (תהלים ק"ז) ונפלאותיו במצולה. ורק ידע מה מקבלת מעשיות. ואפילו הכי היה עושה מעשים נפלאים כאילו היה ראשו בשמים, לידע כל הממונים העליונים.

רפדוני בתפוחים

ובדרך אחרת נראה לי לפי עניות דעתי, דהלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה. אם כן יש לומר דאף אם אינו לומד כל כך הרבה תורה, רק שלומד אותה לשמה, יש לו זכות גדול בעלמא דאתי. וידוע מאמר פרקי אבות ולא קרדום לאכול ממנו, ופירשו המפרשים שצריך לשבר קרדומי, דרצונו לומר שלא להנות מדברי תורה. ועוד יש בני אדם שאינם כל כך זקנים רק במעט שנים, אכן שהמה חריפים ולומדים במעט השנים מה שלא לומד תלמיד ותיק לכמה שנים. כדאיתא בירושלמי ברבי שמת בן כ"א שנים, עיין שם. וידוע דכל הלימוד שאנו לומדים ומעשים טובים שאנו עושים הוא כדי לתקן העולם שקלקל אדם הראשון, **והוא שב אלפי שנין**, והיינו שית אלפי שנין הוא עלמא וחד חרוב.

ועל פי זה יוכל לישב רש"י במסכת עבודה זרה (דף ט, א) דאיתא שם שיתא אלפי שנין הוא עלמא שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח, פי' רש"י ז"ל קע"ב שנה אחר החורבן התחיל ימי המשיח, ויש להקשות ומגלן לרש"י זה.

על כל פנים חלילה בכל אלה בהזכרת שמות מלאכים וכהנה. וכן הקמיעות כולהו אינן רק תפילות, ובתיבות שנמצא בסדרי תפילה ובתהלים. ורק משולבות יחד. למען שלא אהי כמרפא בדברי תורה שמבואר בס"י קע"ט ביו"ד. והיו כדרך הרופאים שמערבים כמה מיני צרי יחד והכחות פועלים. ותהילה לקל לרוב אם היה רק בלי השחתת אבר פנימי בא רפואה. ופשיטא שאין ה' ברוך הוא בורא חדשות לברוא אבר חדש דהוי כתחיית המתים, אשר היה רק לאליהו ואלישע. הארכתי קצת למען שיהיה ידיעה שלא יכנס חכם לעשות מעשיות. רק העיקר בתפילה בפה, וקמיע הוא תפילה תמידית שיש תועלת רב להיות נענה בעת רצון. ודי בזה:

ועתה אבוא לתכלית הנרצה למה שלפנינו במאמר הזה דאיתא ברמ"א ביו"ד סי' קע"ט סעיף ט"ז וז"ל ועל ידי השבעה שמשביעין אותם על ידי שמות, יש מתירין בכל ענין. מכל מקום רוב העוסקים בזה אינן נפטרים מהם בשלום, על כן שומר נפשו ירחק מהם. והיה בדורו של רבב"ח רבים מגדולי

לבנימין אמר

כן נעשה אין מוחלט ואפס הנמור, אבל האדם אינו כן, כי יש לו ההשארות הנפש. והנה אלו השלשה דרכים שבים לענין א'. **ונשוב** אל ענייננו, שנפל הגרון בתאות עולם הזה וחמדותיו (להאי אומן, דהיינו אדם גדול וחשוב, דהיינו אדם הראשון שנפח אל הנהגות המדיניות, וכמו שביארנו), והנה זה הוא **כבר ימים רבים** ועדיין לא

מטי לידיה, כי לא היה מחשבתו מסוגל לכזאת. כמו שאין החריף מסוגל לפעמים להוראה בקיצור הדינים לזכר. וסיים על זה ולא משום דנפישו מיא שצריך לזה ידיעות רבות. לא. הלא האיש הבעל מעשה אין לו חכמה גדולה, ואין רק כחלק קטן נגד ים הגדול לחכמה החקיריית. אלא משום דרדיפי מיא פירשב"ם מתוך חריפת הנהר לא נצלל עדיין, כי הידיעה בקבלת מעשיות מבלבלים השכל, ויוכל חלילה לקצץ בנטיעות. ויען שלקח המשל מעוף כזה, ולפי הכללים צריך שיהי העיקר ההנחה אמת, וכמו שכתבתי במה שהוסיף רב אשי במאמר לפני זה, כן הוא גם כאן. איזה הוא העוף הגדול אשר דרכו לילך עד הקרסול בשפת הים, והוא גבוה מאוד שהוא זיו שדי דכתיב (תהלים נ') וזיו שדי עמדי ותרגומו שם ותרגול ברא דקרצוליה שרין בארעא, ורישא מטי בשמיא מרנן קדמי:

לבינימין אמר

פלטין מיניה, שעדיין הרבה מבני אדם נמשכין אחר החומר, וכל עוד שימשך יותר אחר תפנוקי הזמן יתאו עוד יותר למשוך אחר תענוגי הזמן ולא ישבע נפשו במה שכבר הנכיר החומר. ואמר: דלא תימא דנפישו תאות הגופניות זה אחר זה שהם טובים באמת, לכן לא תשבע נפש הבהמיות מהם, אלא משום דרדיפי וכו', שהם רודפים אחריו, שכל מה שיטה אחר ההרגל הגובר יתאו עוד זה הדבר, והבן:

אחר החורבן הוא לתשלום ת"ל. כי מ"ח ורד"ו וקע"ב הוא ת"ל, וזהו שרמזו משה בתורה, והיה עקב, שהגיע קע"ב אחר החורבן כמנין עקב תשמעון ודו"ק.

לזה אמר רבה בר בר חנה זימנא חדא הוה אזלינא בספינתא, רצונו לומר הרהרתי איך ומה לתקן את הגוף שדומה לספינה. וחזינא האי עופא, רצונו לומר האי תלמיד חכם דקאי עד קרסוליה במיא, דהיינו במעט דברי תורה, וראשו ברקיע, רצונו לומר שהיה לו כל כך שכר ברקיע מאת ה'. ואמרת לית הכא מיא, רצונו לומר שלא למד תורה הרבה רק שלמד לשמה על מנת שלא לקבל פרס, ולא היינו למוש ולהרבות בתורה, ובזה קרירן נפשאי, יצא בת קול אל תקחו ראייה מתלמיד חכם זה שיש לו מעט שנים ויש לו שכר הרבה, ואם לפי דבריכם כן הוא, שהוא זכה לשכר זה משום למודת תורה לשמה, זה אינו שהרי נפלה חצינא לבר נגרא, רצונו לומר שתלמידי חכמים נקראין בונים, שבר גם כן קרדומו, וזהו שבע שנין, רצונו לומר לתקן שבע

בראותינו זאת אמרנו ליכא מיא פירשב"ם היינו סבורין שאינן עמוקים, הואיל ולא קאי אלא עד קרסוליה. כלומר הלא אין צריך ביטול תורה של נגלה זמן רב. בקל לנו ללמוד חכמה של זה בזמן קצר. ובעינן ליחות לאקורי נפשן היינו לא לעשות מעשיות רק על כל פנים לידע וגם לנסות איזה ענינים. ונפק בת קלא היינו שנזרקה מפי החבורה של רבותי ואמר לן לא תיחותו הכא ואל תתחיל ללמוד קבלה מעשיות. דנפל ליה חצינא פירשב"ם גרון או מעצד לבר נגרי הא שב שני ולא קא מטיא אארעא פירשב"ם חרש עצים. הכוונה למדן בעל שכל.

והנה יש ב' מיני כלי חרש. אחד חריף כמו סכין, ואחד להכות כמו קורנס. ויש כלי ששניהם יחד, חריפות וכח הכאה, הוא גרון ומעצד. הראה להם שהיה חריף ובעל סברא להניח ראשו לחכמה זו. ונשתקע בזה ולא

רפדוני בתפוחים

ונראה לי לתרץ, דאיתא באלשיך דישאל היו ראויים להיות בגלות ת"ל שנה כמנין נפש, רמז לתקן נפש שחטא אדם, וזהו היה עד לידת יצחק מ"ח שנים, וזהו פירוש הפסוק (איוב ו, יא) מה קיצי כי אאריך נפשי, רצונו לומר היכן הם הקץ שנים כי אאריך נפשי רצונו לומר שאני צריך להיות כמנין נפש וזהו אאריך נפשי. ואמרינן בגמרא גמירי משנולד יצחק אברהם בר נ"ב הוה, ומיום שנולד יצחק עד מצרים לא היה תיקון. נמצא קע"ב שנים

ואמר רבב"ח זימנא חדא הוּ אַזלינן במדברא, וחזינן הני אוזווי וכו'. בזה בא לחקר אם חסידי וחכמי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא. והגם בזה פליגי ר' יהושע ור"א בהדיא בסנהדרין (דף ק"ה), ראה שבדורו אין לישא וליתן בזה לעין כל. אם נימא רק כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, ולא מן האומות שאינם מצווים ועושים. או הלא על השבע מצוות

המה מצווים, ויותר אין צריכין, דכיון שקיימו השבע מצות ומטיבים הרבה בחכמתם, יש להם חלק לעולם הבא. או אפשר עוד יותר מאיזה ישראל שאין עושה הטוב כמוהם. ויש דעת ר' יהושע בסנהדרין (דף ק"ה) שיש להם חלק לעולם הבא. והא דכתיב (תהלים ט' י"ח) ישוּבו רשעים

י. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, וְיִמְנָא חֲדָא הָוּה קָא אַזְלִינָן בְּמִדְבָּרָא, וְחֻזְיָנָן הֵינִי אַוּוּוֹי דְשִׁמְטִי גְדַפְיָהּוּ מִשְׁמַנְיָהּוּ, וְקָא נַגְדִי נַחְלִי דְמִשְׁחָא מִתּוֹתֵייהּ, וְאִמְנָא לְהוּ, אִית לָן בְּגוּיָיְכוּ חֲלָקָא לְעֵלְמָא דְאַתָּי, חֲדָא דְלִי גְדַפָּא וְחֲדָא דְלִי אִמְמָא. כִּי אֲתָאי לְקַמְיָה דְרַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר לִי עֲתִידִין יִשְׂרָאֵל לִיתֵן עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין:

לשאלה כל גוים שכחי אלהים, נאמר רק על השוכחים ולא על הזוכרים לעשות המצווה עליהם. ורבי אליעזר סבר דישובו רשעים לשאלה הם פושעי ישראל. כל גוים אלו הכותיים. פירש"י על דברי ר' יהושע. לא משמע אלא אותן השוכחים אלהים כגון בלעם ושכמותו. אבל אחריני אתו. כדאמרינן ריש פרקין דף צ"א ע"ב שיהי שם לתכלית הנאמר (בישעיה ס"א ה) ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אכריכם וכורמיכם. לעולם הבא.

לבנימין אמר

הצנח. דע, ענין אמיתיות מציאות האווים וענין ליתן, וענין יין המזומר בענבו מששת ימי בראשית, הוא דבר אמיתי במציאות מאוד, ונבארהו כיד ר' הטובה עלינו, ותחילה נעורר ספיקות דנופלות: א. זה שכבר התעוררו בו כל כת החוקרים, והוא אמרם במדרש ובאגדה דסנהדרין: שהגוף נידון,

רפדוני בתפוחים

שנין אלפי הוה עלמא, ולא נחית אארעא רצונו לומר שעדיין לא תיקן כל דצריך, אם כן אף האי עופא שאתם רואים שעומד במעט תורה אינו בשביל ללמוד תורה לשמה לחד. ואלא לאו דעמקא מיא רצונו לומר שצריך לימוד כמה שנים, ואז יש לו שכר או תורה הרבה, אלא דרדיפי מיא רצונו לומר שהוא היה בכור שנון ולמד בחירוד גדול. אם כן האי עופא רצונו לומר האי תלמיד חכם הוה חריף גדול ויגע במעט שנים מה שלא יגע אחר לכמה שנים לכן ראשו בשמים, ודו"ק.

ויש להקשות למה עמדו הנך אווזות במדבר ולא בישוב, מאחר שהמה נבראו מאת ה' לצדיקים לעתיד לבא. יותר טוב היה להראות עצמן בישוב, ועוד קשה לפי פירוש רשב"ם משמע

אגדת סופרים

יטב"א ההוא אווזי דשמטי גדפיהו משמנייהו. מלכות בכל וישמעאל, ועתידות לחזור לקרוא בשם ה' לימות המשיח בסופו הנשארים מהם, ומפני שגלותנו מעכב תשובתם אנו עתידין ליתן עליהם את הדין: